

КУЛЬТУРНІ, МИСТЕЦЬКІ ТА ЛІТЕРАТУРНІ ЗДОБУТКИ В ДІАСПОРІ

Віолетта Дутчак
(Івано-Франківськ)

БАНДУРНЕ МИСТЕЦТВО У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.: ПЕРСОНАЛІЇ І КОЛЕКТИВИ

У статті проаналізовані історичні та виконавські аспекти функціонування провідних колективів та солістів – представників бандурного мистецтва діаспори Великобританії, визначено їх творчі здобутки та напрями діяльності.

Ключові слова: бандурне мистецтво діаспори, виконавство, Великобританія.

Віолетта Дутчак. Бандурное искусство Великобритании второй половины ХХ – начале ХХІ вв.: персоналии и коллективы.

В статье проанализировано исторические и исполнительские аспекты функционирования ведущих коллективов и солистов – представителей бандурного искусства диаспоры Великобритании, исследованы их творческие достижения и направления деятельности.

Ключевые слова: бандурное искусство диаспоры, исполнительство, Великобритания.

Violetta Dutchak. Bandura music in Great Britain in the second half of the XX century – at the beginning of the XXI century: single performers and groups of performers.

The leading groups and soloists functioning historical and performing aspect have been analysed in presented article for the UK diaspora bandura art representatives, one's art achievements and the activity directions have been investigated.

Key words: diaspora bandura art, performance, United Kingdom.

Мистецтво бандуристів діаспори – складова частина загальної духовної культури українського народу, що охоплює широкі сфери діяльності як у виконавстві, творчості, конструюванні інструментарію, так і у громадській, методично-педагогічній, видавничій справах. Розвиток бандурного мистецтва в середовищі діаспори впродовж ХХ ст. відбувався неоднорідно. Відмінності у його функціонуванні за кордоном зумовлені часово-хронологічними, просторово-географічними, соціокультурними та економічно-політичними чинниками розвитку різних країн, де функціонували бандурні осередки. Значною мірою якісні показники розвитку бандурного мистецтва визначалися характером еміграційних хвиль, що різнилися за причинами їх виникнення, а відповідно і за соціальним та освітньо-інтелектуальним станом її представників. Створення мистецьких осередків, в т.ч. і бандурних, зумовлювало специфіку соціокультурної та естетичної ситуації країни еміграції.

Популяризація бандури в світі щільно пов'язана з діяльністю як окремих виконавців, так і цілих колективів бандуристів. Вони були носіями як певних регіональних традицій бандурного виконавства, так і репрезентантами загальних надбань української музичної культури. Звідси, в результаті аналізу діяльності представників бандурного мистецтва окремих країн, можна визначити рівень як взаємовпливів, з одного боку, так і власних, питомих ознак розвитку бандурного мистецтва в країні еміграції, з іншого.

Серед країн української еміграції Великобританія займає проміжне місце. Як офіційний напрям переселення українців, вона стає популярною після II світової війни. Хоча нечисленність і розпорошеність українців у Великобританії не сприяли їх активній самоорганізації порівняно із американською діаспорою (США і Канади), проте створення ряду політичних та громадських об'єднань, а відповідно і функціонування культурно-мистецьких організацій засвідчили намагання зберегти свою національно-етнічну та культурну самобутність. Загалом в країні зафіксовано кілька десятків місцевостей компактного проживання українців, зокрема, у містах Манчестер, Ноттінгам, Брадфорд, Лондон та ін.

Українці Великобританії розбудували широку мережу громадських організацій і установ, чимало з яких репрезентує їхні інтереси в стосунках з офіційною владою. До таких установ належать, в першу чергу, Союз українців у Британії (СУБ), Об'єднання українців у Великобританії (ОУВ) та інші жіночі, молодіжні, культурологічні й просвітницькі організації. Це підтверджується й на прикладі плідної творчої діяльності багатьох українських хорових й танцювальних колективів Великобританії – "Гомін" і "Орлик" (Манчестер), "Барвінок" (Лестер), "Заграва" і "Боян" (Ноттінгем) та ін. Незважаючи на процеси асиміляції українців у Британському культурному середовищі, історія і сьогодення засвідчує виразні ознаки прояву згуртування українців навколо новоявлених національно-культурних осередків.

Поряд з активним розвитком хорового, танцювального, театрального мистецтва, в середовищі українців Великобританії розвивалося і бандурне мистецтво. Серед його найяскравіших представників – солісти Ярослав Бабуняк, Володимир Луців, брати Мирон і Михайло Постоляни, квартет "Кобзарське Братство", тріо "Жайвір" та ін.

Метою пропонованої статті є дослідження особливостей функціонування бандурного виконавства у Великобританії впродовж другої половини ХХ – початку ХХІ ст. на прикладі творчої діяльності її найяскравіших представників.

Одним з перших серед співаків-бандуристів Великобританії слід назвати маестро Ярослава Бабуняка, уродженця с. Вербів на Тернопільщині (2 січня 1924 р.). На його мистецьке виховання суттєво вплинуло родинне оточення. Гру на бандурі Я. Бабуняк вивчав у Бережанській гімназії, а пізніше у Львові у А. Білоблоцького (1941–1942 рр). Після закінчення гімназії, Ярослав разом із бандуристом Володимиром Юркевичем створили дует бандуристів, концертували по Галичині. Під час німецької окупації грав в ансамблі разом з С. Ганушевським, С. Малюкою, Ю. Сінгалевичем, Г. Бажулом, З. Штокалком та Г. Смирним; співав у Львові у професійних хорах, виступав і як соліст колективів. У воєнні роки доля закинула Бабуняка у табір військовополонених в Італії (Белярія – Ріміні), де перебувало 10 тис. українських вояків. Хоча Я. Бабуняку лише нещодавно виповнилося 20 років, він стає одним з організаторів відомого хору "Бурлака". Репертуар хору був різноманітний – авторські твори ("Огні горять" С. Воробкевича, "Прометей" К. Стеценка, "Під шум лісів" Є. Пасіки і т.ін.); народні пісні (історичні "Руйнування Січі" аранж. О. Кошиця, козацькі "Козака несуть" М. Леонтовича, стрілецькі "Гей у лузі" М. Гайворонського, жартівливі "Била жінка мужика" Д. Котка і багато інших); колядки та щедрівки, іншомовні твори ("Domine, non sum dignus?"). У таборі Ярослав Бабуняк заслужив особливе визнання – і як "батько бандуристів". За спогадами адміністратора хору "Бурлака" Ярослава Паньківа, в умовах полону Бабуняк "майже з нічого" організував виготовлення бандур. Бандури клеїлися із дощочок з-під продуктових ящиків, з бочок з-під оселедців і порошкового молока; кусків дерева, струни робилися з різного гатунку телефонічних дротів і знайдених на руйновищах старих роялів; кілки для в'язання струн – з гарматних гільз тощо. На таких інструментах грав перший квартет бандуристів з Ріміні, до складу якого входили Ярослав Бабуняк, Володимир Мота, Борис Боднар, Петро Семенюк. Їхні виступи стали складовою концертної програми ансамблю "Бурлака". Більшість творів репертуару виконувалися в аранжуванні Я. Бабуняка, серед яких "Горобчики", "Горличка", "Ченчик", "Запорозький марш", "Човен хитається", "Бондарівна", "Приймак", "Ой у полі нивка", "Дума про татарський напад", "Ой у полі вітер віє", "За твої, дівчино", "Зажурилась Україна", "Повій вітре", "Кармелюк", "Сидить дід на печі", "Бабусю голубко" і т.д.

У Великобританії, після звільнення з табору полонених, Я. Бабуняк працював на фабриці текстилю у м. Болтон, пізніше головним менеджером у газовому підприємстві у Манчестері. І всі роки поза основною роботою, весь вільний час і відпустки присвячував українському мистецтву. Саме в Манчестері Ярослав здобув вищу професійну музичну освіту – закінчив консерваторію у 50-х роках.

Заснований у 1949 році в Манчестері чоловічий хор "Гомін", під його довголітнім керівництвом став лауреатом восьми престижних міжнародних фестивалів (Кембридж, Лондон, Лланголен-Валія (Уельс), Единбург, Монтре), здобув світову славу, численні нагороди. Ярослав Бабуняк із хором "Гомін" – учасник найвагоміших подій культурно-мистецького, політичного і духовного життя українців діаспори загалом і Великобританії зокрема. У ювілейному 1988 р., об'єднавши навколо "Гомону" понад 220 чоловік з багатьох міст Великобританії, він створив екуменічний "Хор Тисячоліття", і разом з хорами "Думка" (США), "Веснівка" (Канада), "Візантійський" (Нідерланди), він об'єднав усіх в Ювілейний колектив (понад 430 співаків) для від-

значення 1000-ліття хрещення Руси-України в Лондоні та Римі – у присутності святішого отця Іоана Павла II та понад семитисячної аудиторії.

Не менш вагомими заслуги Я. Бабуняка пов'язані з бандурою. Він як бандурист – переможець Другого крайового конкурсу Інституту народної творчості у Галичині (Львів, 16 травня 1943 р.), виконавець-воїн дивізії “Галичина”, у Великобританії стає першим лауреатом Міжнародного музичного фестивалю Eistedfod у номінації співу й гри на національному інструменті – бандурі (1953, Валія–Уельс).

Ярослав Бабуняк і хор “Гомін” – лауреати премії братів Богдана і Левка Лепких за пропаганду творців пісень рідного краю; мають подяки товариства “Україна-Світ”, Міністерства культури України, вищого духовенства. Я. Бабуняк нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України, отримав почесне звання “Заслужений діяч мистецтв України” (2001).

Одним з найуспішніших пропагандистів української бандури й пісні у світі став співак-тенор і бандурист Володимир Луців. Впродовж своєї творчої кар'єри маестро виступав на тисячах концертів на п'яти континентах. Надзвичайно широка географія концертних виступів Луціва охоплює такі країни, як Італія, Швейцарія, Франція, Бельгія, Нідерланди, Австрія, Німеччина, США, Канада, Ізраїль, Австралія, Гібралтар, Бермудські, Багамські та Канарські острови. Завдяки прекрасному голосу та блискучим володінням бандурою він доносив до сотень тисяч людей велич української нації, представником якої завжди залишався, її духовної і культурної спадщини. Завдяки своїм неабияким організаційним здібностям він став палким пропагандистом українського хорового, танцювального, інструментального і театрального мистецтва.

Народився Володимир Луців 25 червня 1929 р. в містечку Надвірній (тепер Івано-Франківська область) в родині підприємця. Ще з дитинства він проявив себе як яскравий співак. Починаючи з 1944 р. розпочинається закордонний період життя Володимира Луціва, зумовлений насильницькою еміграцією до Німеччини. Впродовж 1944–1948 рр. відбувається перше становлення Володимира Луціва, як музиканта (бандуриста в складі ансамблю, соліста-співака). Він співав у невеличкому хорі українців табору Госляру, де і познайомився з відомим полтавським кобзарем Григорієм Назаренком (тодішнім учасником Капели бандуристів ім. Т. Шевченка під керівництвом Г. Китастого), який і запропонував Володимирі навчатися грати на бандурі. В Гослярі Назаренко став організатором нової капели бандуристів, до якої запросив і Володимира Луціва. З концертами капела імені М. Леонтовича об'їхала майже всі табори Німеччини, де були українці. Захоплення бандурою і щоденні заняття на інструменті дали незабаром свої результати. В. Луців починає активно концертувати.

На 1948–1956 рр. припадає період здобуття професійної музичної освіти, навчання співака у Великобританії та Італії. У травні 1948 р. Луців переїжджає в Брадфорд, де вирішує розпочати професійне навчання як музикант, і брати приватно уроки у професора Гаррі Горнера (в минулому відомого співака-баритона). Саме у Брадфорді в 1950 р. була здійснена постановка “Наталки Полтавки” Івана Котляревського, в якій Володимир Луців грав роль Петра. Перші позитивні рецензії-відгуки з'явилися про молодого співака в газеті “Українець-Час” у 1949 р.

У вересні 1951 року п. Володимир переїздить до Лондона, щоб продовжити навчання в консерваторії. Серед навчальних музичних закладів Лондона В. Луців обирає “Триніті коледж оф мюзік”. Луців успішно складає іспити до консерваторії, де навчався співу у Торн Бейца (баритона). Паралельно з навчанням він успішно дебютує в опері Д. Пуччіні “Богема” (Марсель), бере участь у концертах на запрошення СУБу. Окрім українських пісень, Луців активно вивчав класичний репертуар, співав солоспіви композиторів інших країн.

У 1952 р. за сприяння архієпископа Івана Бучка Луців їде навчатися в Італію, в “Музичну консерваторію Св. Кекелії” у Римі, до вокального класу професора Гелени Д'Амброзіо. Під час навчання відбувається переорієнтація Луціва з баритонового на теноровий діапазон, освоєння нового репертуару. За період навчання (1952–1956) В. Луців активно пропагує бандуру серед італійців, проводить концерти-лекції, робить переклади українських пісень та дум, додає до них коротке роз'яснення. У цей період завдяки сприянню Союзу Українців у Великобританії Луців зумів видати дві грамплатівки (45 об./хв).

Період з 1956 р. до 1980-х рр. – основний у творчому житті В. Луціва, коли відбувається розквіт творчого таланту митця. Розпочавши свою концертну діяльність ще юнаком, п. Луців продовжував її протягом 40 років (10 років як аматор, 30 років – як професійний співак).

Яскраву сторінку концертного виконавства В. Луціва становлять його виступи, як співака-

бандуриста. У Брандфорді (Великобританія), п. Луціва запрошували виступати на різні урочистості обов'язково з бандурою, які влаштовували СУБ чи СУМ. У своїй виконавській творчості В. Луців завжди надавав перевагу вокальним творам у супроводі бандури, оскільки саме завдяки пісні, яку пан Луців представляв у різних жанрах (думи, історичні пісні, псалми, жартівливі, авторські пісенні твори тощо), він мав змогу донести до слухача цінність української пісні, яка складалася протягом багатьох століть. Саме пісню і бандуру В. Луців постійно пропагував серед світової спільноти, постійно наголошуючи на її унікальності. Тому основу його бандурного репертуару становили старовинні думи та історичні пісні, серед яких: думи "Буря на Чорному морі", "На смерть козака-бандуриста", "Невольник" на сл. Т. Шевченка. Пісні "Про Байду", "Про Нечая", псалми "Страшний суд", "А у Господа превелика сила" та ін.

Виступи у засобах масової інформації в містах Західної Європи сприяли популяризації творчості виконавця і української пісенної спадщини.

У 60–70-х рр. В. Луців, обравши місцем постійного проживання столицю Великобританії місто Лондон, активно гастролює як співак і бандурист із сольними концертами та разом із українськими хоровими і танцювальними колективами діаспори (хорами "Гомін", "Думка", капелою бандуристів імені Г. Китастого, капелою бандуристів імені П. Орлика, балетом "Орлик" та ін.)

Виконавська діяльність В. Луціва в другій половині ХХ ст. зосереджена у сфері сольного бандурного вокально-інструментального мистецтва (з опорою на традиційний кобзарський епічний стиль виконання дум, псалм, історичних пісень, з одного боку, та концертно-академічний стиль у виконанні інструментальних творів з камерним оркестром, пісенно-романсовою лірикою з бандурою, з іншого). Слід зазначити, що у виконуваних В. Луцівим творах переважають лірико-драматичні переживання, часто трагічні події, а веселих і жартівливих пісень у його репертуарі була невелика кількість, що проте було достатнім для побудови різнохарактерних концертних програм.

Аналізуючи діяльність Володимира Луціва як бандуриста, можна з впевненістю сказати, що бандура в руках виконавця – не просто інструмент для супроводу, а виразник душевних переживань, національного характеру та ментальності. Стрій і форма використовуваних ним інструментів зорієнтовані на харківсько-полтавський спосіб гри. Одна з бандур виготовлена у майстерні відомих братів Петра і Олександра Гончаренків у 1947 р. Друга бандура – авторства майстра Василя Гляда з Англії, концертний інструмент харківського типу з системою індивідуальних перемикачів, з яким бандурист виступав впродовж 70–80-х рр. Ці інструменти дозволяли виконувати технічно складну і насичену фактуру творів.

Бандурний репертуар В. Луціва можна класифікувати за такою схемою: *думи* – "На смерть козака-бандуриста", "Буря на Чорному морі", "Невольник" (сл. Т. Шевченка, муз. О. Голуб), "Дума про Матір-Україну" (аранж. Ф. Глушка), "Дума про Богдана Хмельницького" (аранж. Г. Китастого) та ін.; *історичні пісні* – "Про Байду" (обр. Г. Хоткевича), "Про Нечая" (обр. Г. Хоткевича, "Про Морозенка", "Встає хмара з-за лиману" (сл. Т. Шевченка, муз. В. Ємця) та ін.; *псалми* – "Страшний суд" (з репертуару О. Вересая), "А у Господа превелика сила" та ін.; *різнохарактерні українські народні пісні* – "Бандуристе, орле, сизий" (сл. Т. Шевченка), "Взяв би я бандуру", "Вечір на дворі", "Сіяв мужик гречку", "Ставок заснув" та ін.; *інструментальні твори* – авторська "Музична фантазія", "Гавот" М. Лисенка та ін.

Вже з цього переліку творів можна простежити спадковість традицій полтавської кобзарської школи, адже саме епічний репертуар складав більшість репертуару кобзарів цієї регіональної школи.

У своєму бандурному репертуарі В. Луців основну увагу надавав і артистичному відтворенню різнохарактерних народних пісень. Він постійно наголошував на тому, що в сучасному світі, особливо в Україні, потрібно якомога відповідальніше ставитись до традицій, до їх збереження, навчати молоде покоління, яке "одурманене" російською "попсою". Вважав, що великою проблемою сьогодення в Україні є втрата духовності, забуття традицій, особливо молодим поколінням і ототожнював відродження "українського духу" з бандурою [1, с. 207].

З 1980-х рр. до сьогодні діяльність Володимира Луціва переорієнтовується з виконавської на громадсько-пропагандистську, мистецько-організаторську, відбуваються його виступи в ролі імпресарію, координатора концертів і гастрольних турне українських та зарубіжних колективів (Візантійського хору під кер. М. Антоновича, хору ім. М. Лисенка з Голландії, хорів "Гомін", "Думка", балету "Орлик" та ін.), виставок образотворчого мистецтва, організації церковно-релігійних урочистостей в Україні та за кордоном (святування 100-літнього ювілею та перепохо-

вання у Львові тлінних останків Патріарха Й. Сліпого, святкування в Німеччині, Польщі, Італії 1000-ліття Християнства, в якому брали участь численні українські колективи зі всього світу, святкування 400-ліття Берестейської унії в Римі тощо), меценатська справа (як ініціатора створення мистецького благодійного фонду для молоді Надвірнянщини в 2002 р).

В. Луців постійно виступає як оглядач музичних і художніх подій, публіцист, будучи дописувачем таких видань як “Українська думка”, “Визвольний шлях”, “Український самостійник”, “Свобода” та ін. Його публіцистика – це свого роду антологія реалій мистецького життя діаспори та історії української культури.

Мирослав Постолян – відомий співак і бандурист українського зарубіжжя, громадський та культурний діяч. Його діяльність пов’язана з Великобританією, куди емігрували його батьки в період Другої світової війни. Вся мистецька діяльність Постоляна щільно пов’язана з бандурою, пропагандою її традицій.

Народився Мирослав Данилович Постолян 14 жовтня 1949 р. у місті Чірк (Уельс) у родині вихідців з Галичини. Музичні уподобання та смаки М. Постоляна починають формуватися ще в дитячі і юнацькі роки. У 9-річному віці М. Постолян уперше почув професійне виконання українських пісень у супроводі бандури із записів капели бандуристів імені Т. Шевченка (Детройт), яка на той час здійснювала гастрольні турне Західною Європою, у т. ч. й містами Великобританії (1958 р). Участь у Пласті розширює музичні горизонти М. Постоляна, він співає у хорі, грає на музичних інструментах. Там же уперше Мирослав побачив бандуру в руках маестро Ярослава Бабуняка, відомого як керівника українських славнозвісних хорів – чоловічого “Гомін” та мішаного “Трембіта”. З того часу Бабуняк став консультантом Постоляна у питаннях навчання гри на бандурі та підборі репертуару. Пізніше вони співпрацюють у хорових колективах діаспори, виступають на концертах.

У 1969–1970 рр. М. Постолян живе у Римі, де вчиться на священика старший брат Михайло. У двадцятирічному віці Мирославу вдалося придбати бандуру. Це був інструмент роботи відомого майстра-інженера Василя Гляда, який на той час виготовляв музичні інструменти з сином, отримавши благословення королеви Великобританії Єлизавети II на виготовлення бандур. Взявши за основу бандуру братів Гончаренків, Гляд створює низку різноманітних інструментів: діатонічних, хроматичних, з перемикачами, з різною кількістю басів і приструнків. Концертні інструменти харківського типу В. Гляда використовували у своїй діяльності В. Луців і М. Постолян. Останній також листувався з відомим бандуристом Віктором Мішаловим, який тоді жив у Австралії. Він викладав Мирону мистецтво гри на бандурі у формі методичних листів і звукозаписів. Це листування тривало роками і дало плідний результат. Усі записи Мирон зберіг і на основі їх планує видати книжку.

Свою виконавську діяльність М. Постолян розпочинає з 1970-х рр. Він є учасником хорових і танцювальних колективів діаспори, веде концертну діяльність як соліст-бандурист. З великим ентузіазмом проходили перші виступи молодого бандуриста-аматора в українських клубах Великобританії, на різноманітних імпрезах, урочистих святкуваннях українських емігрантів. Він залучає до пропаганди українського мистецтва свого брата, вчить Михайла азів бандурної гри і трохи згодом брати Постоляни успішно виступають дуетом бандуристів. У 1974 р. Мирон організував свій перший ансамбль під назвою “Даніель”, в честь батька Данила Постоляна. Інструментарій гурту складала дві бандури та дві гітари. Партії бандур виконували Мирон та Михайло Постоляни. Новостворений квартет концертував містами Великобританії виконуючи українські пісні, інструментальні та авторські твори. Підтвердженням роботи колективу стала їх перемога на музичному проєкті в м. Аймбрідж (Великобританія), де отримав Гран-прі. Проіснувавши недовгий час гурт “Даніель” вніс вагомий вклад в культурне життя Великобританії.

У 1980-х рр., за сприянням М. Постоляна у Великобританії було створено українське товариство “Бандура”. Основною метою об’єднання “Бандури” було навчання гри на бандурі незалежно від національності або етнічної групи. Отже, до складу товариства мали право входити всі бажаючі навчатися мистецтва гри на бандурі. Теоретично “Бандура” ґрунтувалась на успіхах схожих організацій в Америці, Аргентині, Австралії, Канаді, Німеччині та інших країн. Для творчої молоді проводились семінари, літні відпочинкові табори, туристичні виїзди в інші держави, де вони одержували теоретичні і практичні студії. У свою чергу роботу українського товариства “Бандура” було підтримано, йому надавалася допомога від української та іншої етнічних груп, це й інструментарій, нотні джерела, методичні поради, що уможливило розвиток бандурного мистецтва у Великобританії.

У 1984 р. М. Постолян організує фольклорно-інструментальний ансамбль "Село", а згодом "Мале село" в м. Ноттінгемі. Фольклорно-інструментальний ансамбль "Село" характеризується досить простим виконавським репертуаром, що свідчить про зрозумілість і доступність музичної мови аматорського мистецтва як для масового виконавства, так і масового сприймання музики. Основними виконавцями вокально-інструментального колективу "Село" були бандуристи Мирон та Михайло Постоляни, Юрій Бучок, лірник Василь Вовчук, а також жіночий вокальний ансамбль, який склали жінки-емігрантки з України. Слід додати, що сім'я Мирослава Постоляна також брала активну участь у роботі ансамблю, а саме дружина Мирона – Марія у складі "Села", їхні діти – Тарас, Олексій та Ганна пізніше виступали у "Малому селі".

Керівником ансамблю було обрано М. Постоляна, а всі члени колективу – з українських родин, які від своїх батьків, завдяки урокам школи українознавства, діяльності церкви та молодіжних організацій навчилися народних пісень, гри на бандурі та лірі, берегли дух національної музичної культури поза межами України.

Мирон Постолян ініціював видання буклету "Selo. Village Folk Music from Ukraine" (1988) з метою привернення уваги до бандурного мистецтва молодого покоління, яке виросло в діаспорі і не володіло українською мовою. У ній автор подає короткий аналіз історичного розвитку інструмента кобзи-бандури, значення слова "село", послідовно висвітлює вигляд та будову найдавніших інструментів та їх еволюцію. Послідовно в роботу митець вклав власні переклади дум на англійську мову – "Дума про смерть козака-бандуриста", "Дума про життя козака", "Дума про Хведіра Безрідного", поема Т. Шевченка "Перебендя".

Автор спрямовує читача на діяльність вокально-інструментального ансамблю "Село", музична діяльність якого піддавалася впливу двох різних культур і історій. Проте, їх спільною метою є розвиток традиційної сільської музики з України, таким чином "Село" намагається пропагувати дух, пам'ять і заслуги мандрівних співців України – кобзарів.

Послужний список культурно-громадської діяльності М. Постоляна продовжує його участь у складі хорових і танцювальних колективів діаспори "Гомін", "Дніпро", "Говерла".

В серпні 1992 р. відбулося турне по Україні колективів з Великобританії, учасником яких був М. Постолян (хор "Дніпро", ансамбль "Село"). Надзвичайно тепло і приязно вітали у містах України фольклорний ансамбль "Село", який виконав українські народні, козацькі, а також пісні УПА. Особливо зворушливо глядачі сприймали виступи "Малого села" під керівництвом М. Постоляна. Вікова амплітуда маленьких учасників колективу сягала від чотирьох до п'ятнадцяти років. Всі діти проходили навчання гри на бандурі у Школі Кобзарського мистецтва у м. Ноттінгемі, педагогом якої є Мирон Постолян. Концертне турне фольклорно-інструментальних колективів "Село" та "Мале село" є прямим свідченням збереження кобзарських традицій в українській діаспорі Великої Британії.

Неоціненна заслуга М. Постоляна в передачі багатющого досвіду молодому поколінню митців. Так, створивши школу Кобзарського мистецтва у м. Ноттінгемі, митець упродовж 15-ти років навчав гри на бандурі дітей. Звичайно, М. Постолян не добивався у навчанні дітей високого рівня професіоналізму. Його основною метою було не нав'язувати технічні моменти гри, а передати через український інструмент бандуру дух, традиції, звичаї української нації. Причиною відходу від академічних, технічних можливостей бандури можна вважати аматорський характер творчості Постоляна. Та попри все митець наголошує, що навіть будучи високо професійним артистом, слід розуміти, що бандура перш за все – це автентичний інструмент, що призначений для побутування серед народу.

Серед учнів М. Постоляна лише поодинокі продовжили свою діяльність бандуристів. Серед них – Андрій Бебко та Сюзі Лялушко, зокрема вони є учасниками хорів "Верховина" та "Булава" (кер. П. Гунька), де використовують гру на бандурах. Слід додати, що навчав Мирослав і дорослих. Митець подорожував містами Великобританії (Манчестер, Ноттінгем, Олдгам, Дербі), демонстрував бандуру і навчав всіх бажаючих гри на ній, залишивши понад 30 учнів.

Наступним, важливим етапом для М. Постоляна був його приїзд на батьківську землю. З 2003 р. митець проживав в с. Жуків на Тернопільщині в будинку своєї матері, викладав у місцевій музичній школі, започаткував на Бережанщині навчання гри на харківській, діатонічній бандурі. Учні засвоювали основні прийоми та способи гри на інструменті, отримували уроки композиції (імпровізації). За основу у педагогічній роботі Постолян взяв методики, викладені у підручниках Г. Хоткевича, З. Штокалка. М. Постолян вів активну концертну діяльність як соліст-банду-

рист, в дуеті з дружиною Оксаною та акомпанував на бандурі вокально-жіночому тріо “Мрія”, яке функціонує на базі Жуковської школи естетичного виховання.

М. Постолян створив і єдиний на Тернопільщині музей кобзарського мистецтва, у якому зберігалося чимало унікальних експонатів. Серед них: рідкісні фото кобзарів (О. Сластьона), старі платівки (1930–50-х рр., зокрема записи творів у виконанні бандуристів В. Ємця, М. Теліги, лірника Богущенка, октету бандуристів та хору “Бурлака”), аудіо та відеокасети, компакт диски (зокрема, власні студійні записи, 1989 р.), ряд раритетних видань, здійснених в діаспорі, документи про організації та товариства за кордоном тощо. У фондах Музею кобзарського мистецтва зберігалася бандура Я. Бабуняка, виготовлена в’язнями концтабору – вояками дивізії “Галичина” у м. Ріміні, Італія, 1948 р. (до речі, інші три бандури Рімінського октету, яким тоді керував Я. Бабуняк, зберігаються у американських приватних колекціях); автентична ліра майстра Мартіна Турнера (Південна Англія), перша діатонічна бандура харківського взірця виготовлена Миколою Павлюком (с. Жуків, 2004 р.) за кресленнями С. Ластовича-Чулівського та консультаціями М. Постоляна. Проте, після від’їзду митця музей не зберігся, а його фонди частково експонує Марія Євгенєва – керівник Спілки кобзарів Тернопільщини.

Весною 2008 р. М. Постолян повертається до Великобританії, у м. Дербі, де активно співпрацює з діячами англійської діаспори. Він разом з братом Михайлом та Романом Калитою (керівник колективу пісні і танцю “Козаки”) вечорами виступають в українських клубах Великобританії, демонструючи бандурне мистецтво. Вся його діяльність підпорядкована вищій меті – пропаганді українського мистецтва, моральних та духовних цінностей.

Отже, громадсько-творча діяльність Мирослава Постоляна спрямована на пропаганду національного інструмента бандури далеко за межами України. Всі засновані ним колективи (“Даніель”, “Село”, “Мале село”), виконавські виступи в дуетах, тріо бандуристів, співпраця з хоровими колективами діаспори сприяє поширенню української культури в світі, зокрема у Великобританії.

Яскраву сторінку у бандурне мистецтво Великобританії вписав також колектив бандуристів “Кобзарське братство”. Вже їх дебют у 1983 р. засвідчив перспективність ансамблю. До складу ансамблю входили Юрко Бабчук (з Манчестеру), Ігор Лучка та д-р Любомир Мазур (з Болону). З того часу бандуристи активно презентують українську пісню у Великобританії. Репертуар квартету бандуристів склали: “Гей, нумо хлопці до зброї”, “Максим Залізник” – козацькі пісні, “Ой, літа орел сизий” – слова Т. Шевченка, обробка Юрія Бабчука, “Ліс”, “Марш партизанів”, “Збудись Україно” – повстанські пісні, “Ой, зійшла зоря” і “Страшний суд” – українські старовинні канти, “Ой під вишнею, під черешнею”, “Та туман яром котиться”, “Та орав мужик край дороги” – українські народні пісні та ін. Колектив – незмінний учасник концертів СУБу, записав два великі альбоми (колядок і щедрівок, історичних пісень).

Сьогодні бандурне мистецтво у Великобританії продовжують популяризувати учасники тріо “Жайвір” (представники четвертої еміграційної хвилі з України) – Христина Скрипка, Наталія і Тарас Степаняки, які починали свій творчий шлях в Івано-Франківську.

Підсумовуючи дослідження бандурного мистецтва Великобританії необхідно зазначити намагання її громади зберегти свою національну першооснову, передаючи новим поколінням поряд з українською мовою, історією і музичні інструменти, українські культурні традиції.

На противагу заокеанській діаспорі у Великобританії переважає непрофесійне виконавство гри на бандурі, але й така аматорська функція подвижників-бандуристів на Британських островах є цінною і дуже важливою складовою збереження української культури.

Джерела та література:

1. Дутчак В.Г. Виконавська творчість Володимира Луціва в контексті бандурного мистецтва другої половини ХХ ст. / В. Дутчак // Культура і сучасність: Альманах. – К.: КАКККІМ, 2004. – № 1. – С. 78–84.
2. Дутчак В. Мистецтво бандуристів українського зарубіжжя / В. Дутчак // Українознавчі студії. – 2/2000. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – С. 283–293.
3. Луців В. Від Бистриці до Темзи : Спогади, документи, публікації, листи / Володимир Луців. – Львів: Дивосвіт, 1999. – 608 с.
4. Луців В. Архівні документи особового фонду. – Музей історії Надвірнянщини. – Надвірна, Івано-Франківська обл.
5. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919–1939. / С. Наріжний. – К.: Вид-во О. Теліги, 1999. – 272 с.
6. Покальчук Ю. Українці у Великій Британії / Ю. Покальчук. – Львів, 1999. – 140 с.